

KS. JAN KUŚ

KS. WŁADYSŁAW SMOLEŃ
PROFESOR KAT. UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO
(1914—1988)

Nieoczekiwane a tragiczne odejście śp. ks. profesora Władysława Smolenia w czerwcu ub. roku spowodowało głęboką lukę w gronie wykładowców Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i wywołało prawdziwy żal wśród współpracowników, wychowanków i słuchaczy, tym bardziej że ks. profesor do ostatniej chwili prowadził normalne zajęcia na swej uczelni i pozostawił mnóstwo rozpoczętych prac.

Ks. prof. Władysław Smoleń urodził się dn. 31 października 1914 r. w Męcinie w woj. nowosądeckim, w rodzinie robotniczo-chłopskiej. Był synem Władysława i Anny z Tyleckich. Szkołę powszechną ukończył w Męcinie, następnie uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Tarnowie, gdzie w r. 1933 zdał egzamin dojrzałości. Zasadnicze studia teologiczne rozpoczął w seminarium duchownym również w Tarnowie i tu w r. 1938 otrzymał święcenia kapłańskie. W czasie wojny pracował jako prefekt szkolny w Kolbuszowej. Wyższe studia teologiczne odbył na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego pod kierunkiem wybitnych teologów, jak ks. prof. Konstanty Michalski czy Marian Morawski, i zakończył je doktoratem teologii uzyskanym w r. 1946. W tymże roku objął stanowisko prefekta szkolnego w Mielcu i równocześnie zapisał się na Wydział Filozoficzno-Historyczny UJ rozpoczynając studia w zakresie historii, słuchając wykładów m.in. profesorów tej miary, jak Jan Dąbrowski, Władysław Konopczyński, Roman Grodecki, a dodatkowo uczęszczał na wykłady z zakresu historii sztuki prof. Adama Bochnaka i Władysława Molé. W r. 1950 uzyskał tamże magisterium w zakresie historii, a później doktorat na podstawie rozprawy pt. „Udział chłopów galicyjskich w powstaniu 1848 r.”.

W r. 1950 na polecenie władz diecezjalnych ks. Smoleń objął stanowisko dyrektora Muzeum Diecezjalnego i Archiwum Kurialnego w Tarnowie, a nieco później zostaje mianowany konserwatorem zabytków sztuki kościelnej diecezji tarnowskiej. Na tych stanowiskach pozostawał do r. 1957.

Gdy w r. 1957 Katolicki Uniwersytet Lubelski zamierzył utworzyć katedrę sztuki, senat uczelni — opierając się na rezultatach dotychczasowej działalności ks. dra Smolenia — powierzył mu kierownictwo nowo utworzonej katedry nazwanej od r. 1965 katedrą sztuki kościelnej. Pełniąc obowiązki kierownika katedry, ks. dr przygotował rozprawę pt. „Ołtarz Wita Stosza w Krakowie na tle polskich źródeł literackich”

i po przeprowadzeniu habilitacji na uniwersytecie w Poznaniu uzyskał stopień docenta w r. 1963. Wkrótce potem został wybrany na dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych i piastował tę godność dwa lata (1964—1966). W r. 1981 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Pracując na Uniwersytecie Lubelskim przez 23 lata rozwijał działalność naukową związaną z katedrą sztuki kościelnej, której kierownictwo sprawował do ostatnich dni swego życia.

Działalność śp. ks. prof. Władysława Smolenia była tak różnorodna, a skala zainteresowań tak rozległa, że trudno je ująć w ramy ogólne. Dlatego też jego postać należy przedstawić w kilku aspektach.

Przede wszystkim był ks. prof. Smoleń muzealnikiem i konserwatorem zabytków sztuki. Jako dyrektor Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie wykazał wybitny talent organizacyjny, niezwykły zapał i ogromną pracowitość.

Tarnowskie Muzeum Diecezjalne, założone w r. 1888 przez ks. Józefa Bąbę, otrzymało w chwili obejmowania kierownictwa przez ks. Smolenia nowe pomieszczenie w kilku zabytkowych kamieniczkach w pobliżu katedry. Po zakończeniu prac adaptacyjnych prowadzonych dotąd przez ks. Stanisława Bulandę, nowo mianowany dyrektor przeprowadził dokładną inwentaryzację zbiorów, fachowo je uporządkował, a przede wszystkim zastosował nowatorski sposób ekspozycji, który zyskał uznanie fachowców i był praktykowany w niektórych muzeach zagranicznych. Główną zasługą ks. Smolenia było znaczne powiększenie zbiorów Muzeum, mocno uszczuplonych i zniszczonych w czasie wojny, o liczne dzieła sztuki, w pierwszym rzędzie malarstwa, troskliwie zbierane na terenie całej diecezji i ze znanstwem porządkowane. Wśród nich znalazły się średniowieczne obrazy wysokiej klasy uratowane od nieuchronnej zagłady jaka im groziła, gdyby pozostały w tak nieodpowiednich jak dotąd warunkach.

W trakcie poszukiwań zabytków sztuki, prowadzonych w wiejskich kościołach na terenie całej diecezji, zetknął się ks. Smoleń z licznymi eksponatami sztuki ludowej, wykonanymi rękoma uzdolnionych artystów ludowych, w większości samouków. Sztuka ludowa zafascynowała go od pierwszej chwili i fascynacja ta towarzyszyła mu do końca życia — co raczej rzadko charakteryzuje historyków sztuki. Ks. Smoleń po raz pierwszy w dziejach Muzeum Tarnowskiego urządził w nim w r. 1957 wystawę sztuki ludowej, a w roku akademickim 1959/60 zorganizował w KUL — z okazji inauguracji roku akademickiego — wystawę pt. „Sztuka ludowa i malarstwo Nikifora”. Nieco później — już w Muzeum Diecezjalnym — otwarto jego staraniem wystawę „Sztuka ludowa ze zbiorów Lippoczy’ego (przepiękne kafle, rzeźby, ceramika zgromadzona przez inżyniera, Węgra z pochodzenia). Szczególną uwagę a nawet entuzjazm ks. Smolenia rozbudziła twórczość artysty ludowego Antoniego Rząsy, poświęcona tematyce pasyjnej. Dowodzi tego dziesięć artykułów pióra ks. docenta poświęconych temu artyście, ogłoszonych w „L’Osservatore Romano”, a w r. 1979 w Rzymie wyszła książka „Il volto polacco del cristo d’oggi — Le opere e l’ari di Antonio Rząsa”. Twórczość Rząsy omówił też ks. Smoleń na łamach prasy polskiej w licznych artykułach. Ostatni artykuł — z okazji zgonu tego artysty — ukazał się w czasopiśmie „Za i Przeciw” w 1980 r.

Znaczne też zasługi położył ks. Smoleń dla Muzeum Uniwersyteckiego im. ks. Władzińskiego w Lublinie. Mocno zniszczone i ogołocone —

podobnie jak Muzeum Diecezjalne — zostało przez ks. docenta uporządkowane, zbiory skatalogowane oraz w miarę możliwości uzupełnione. W ostatnim okresie swego życia ks. Smoleń zdołał, wyłącznie tylko dzięki usilnym osobistym staraniom, pozyskać dla Muzeum bardzo cenną kolekcję inż. arch. Tadeusza Litawińskiego z Zakopanego i unikalny księgozbiór inż. arch. Jana Bukowskiego z Wrocławia. Należy tu dodać, że również swe własne niebagatelne zbiory oraz zasobną bibliotekę przekazał ks. profesor Muzeum Uniwersyteckiemu w Lublinie oraz Bibliotece Zakładu Historii Sztuki Kościelnej tamże.

Już w swoim pierwszym wykładzie monograficznym prowadzonym na KUL w l. 1957/58 wyjawia ks. Smoleń swe szczególne zainteresowanie ikonografią Matki Boskiej. Tematykę tę porusza także w dalszych wykładach jak też w licznych referatach wygłaszanych na kongresach mariologicznych: w r. 1960 na I Kongresie Mariologicznym na Jasnej Górze — referat pt. „Królewskość Marii w sztuce polskiej”; na sesji mariologów w Przemyślu — „Teologia maryjna w obrazach Matki Boskiej w Polsce”. Wkrótce też zasłynął jako znakomity znawca ikonografii maryjnej w kraju. Toteż w latach sześćdziesiątych Episkopat polski, pragnąc ofiarować papieżowi Janowi XXIII album jubileuszowy na jego osiemdziesięciolecie, zwrócił się do ks. doc. Smolenia z prośbą o przygotowanie zbioru polskich obrazów maryjnych do tegoż albumu. Rezultatem starań ks. Smolenia był przepiękny album noszący tytuł „Beata Maria Virgo in artibus plasticis Polonorum repraesentatur”, zawierający 480 reprodukcji najpiękniejszych wizerunków Matki Boskiej w Polsce, oraz 80 stron wyczerpującego tekstu pióra ks. Smolenia. W dniu 26 XI 1962 album został wręczony Ojcu św.

Na drugim Kongresie Mariologicznym na Jasnej Górze w r. 1966 wygłosił ks. Smoleń następny referat o tematyce maryjnej pt. „Kult Marii Matki Kościoła w sztuce polskiej”, a w r. 1971, również na Jasnej Górze, przedstawił temat „Królewski charakter kultu obrazu Jasnogórskiego”. Był też ks. docent inicjatorem inwentarza kultu maryjnego w diecezji tarnowskiej oraz nosił się z myślą opracowania, z pomocą swej katedry na KUL, i wydania wielotomowej encyklopedii obejmującej kompletną ikonografię Matki Boskiej w Polsce. Zamiar ten jednak nie został uskuteczniiony. Pozostawił ks. Smoleń w druku artykuł pt. „Maria w polskich sztukach plastycznych XVI wieku”.

W ogólnym przeglądzie wykładów prowadzonych przez ks. Smolenia w katedrze historii sztuki kościelnej daje się zauważyć pewien nawrót do sztuki średniowiecza. Prawdopodobnie jest to wynikiem jego długiego obcowania ze wspaniałymi zabytkami malarstwa średniowiecznego, z którymi zetknął się w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie. Zainteresowanie to znalazło również odbicie w tematyce prac magisterskich uczniów ks. docenta: na 107 prac pisanych przez studentów jego seminarium naukowego 57 dotyczy dziejów sztuki kościelnej wieków średnich. Ta predylekcja do sztuki średniowiecznej była jednak uwarunkowana tylko okolicznościami zewnętrznymi, bo poza tym ks. doc. Smoleń, jako poważny historyk sztuki, jednakowo traktował całość artystycznego dziedzictwa Kościoła i zarówno tak jak sztuką średniowieczną, interesował się sztuką innych okresów, a nawet sztuką współczesną. Dowodem tego artykuł ogłoszony w r. 1961 pt. „Problematyka współczesnej sztuki religijnej w Polsce” oraz monograficzny wykład prowadzony w katedrze w r. 1966: „Odnowa współczesnej sztuki religijnej”.

W seminarium naukowym katedry ks. Smolenia powstało 11 prac magisterskich dotyczących sztuki najnowszej.

Reasumując to wszystko podkreślić wypada, że przez trzydzieści lat pracy ks. Smolenia w KUL jego zainteresowania naukowe, dydaktyczne i organizacyjne koncentrowały się wokół zagadnień: ikonografii, sztuki średniowiecza i nowoczesnej, kościelnego rzemiosła artystycznego, sztuki ludowej i ochrony zabytków kościelnych.

W rozległej działalności śp. ks. Smolenia na szczególną uwagę zasługuje jedna jeszcze jego ważna idea, mianowicie rozpoczęcie akcji popularyzatorskiej polskiego Kościoła, polskiej historii, polskiej kultury i sztuki w okresie poprzedzającym II Sobór Watykański. Akcję tę rozpoczął ks. Smoleń ogłoszeniem kilku swoich fachowo napisanych artykułów w języku włoskim, które ukazały się w organie Stolicy Apostolskiej „L'Osservatore Romano”. Artykuły te zawierały rzeczowe informacje o historii polskiego Kościoła, począwszy od przyjęcia przez Polskę chrztu poprzez utworzenie metropolii aż do założenia Uniwersytetu w Krakowie. Przedstawił też autor udział Polaków w XV-wiecznych soborach, stwierdzając, iż Polska już w wiekach średnich miała swoich przedstawicieli na soborach i była równorzędnym partnerem ówczesnych państw Europy zachodniej. W ten sposób jeszcze przed otwarciem II Soboru Watykańskiego czytelnicy włoscy mogli się wiele dowiedzieć o położeniu i znaczeniu Kościoła w naszym kraju. W okresie posoborowym, w l. 1964—1965, ks. docent opublikował — również w „L'Osservatore Romano” 16 artykułów poświęconych archeologii kościelnej w Polsce, w których przedstawił rezultaty prac poszukiwawczych dokonywanych w polskich katedrach, kolegiatach, kościołach i na cmentarzach. W r. 1966 napisał 4 artykuły na temat sztuki kościelnej w Polsce, a na początku lat siedemdziesiątych pisał o sztuce renesansu w Polsce oraz omówił zagadnienie reformy w Kościele katolickim po soborze trydenckim. W artykule ostatnim przedstawił stan Kościoła w Polsce w XVII w.

Wyżej wymienione artykuły ks. doc. Smolenia ogłoszone w tak ważnym organie prasowym, jak rzymskie „L'Osservatore Romano”, pisane przez wytrawnego znawcę spraw Kościoła i prawdziwego historyka sztuki, miały duże znaczenie dla naszego kraju. Ukazujące się w okresie trwania II Soboru Watykańskiego, w momencie gdy w Stolicy Apostolskiej przebywało wielu przedstawicieli różnych krajów świata, wzbudziły duże zainteresowanie Polską i zapoznawały szerokie kręgi katolickie z jej historią, z dziejami Kościoła w Polsce, z naszą kulturą i sztuką.

Artykuły, rozprawy czy eseje ks. Smolenia, ogłaszane tak w czasopiśmie polskich, jak zagranicznych mają charakter nie tylko sprawozdawczy czy rejestrujący, jak to zwykle bywa w artykułach dziennikarskich. Oparte na gruntownych przemyśleniach, a przede wszystkim na zadziwiającej znajomości fachowej literatury przedstawiają najnowsze osiągnięcia w dziedzinie historii Kościoła czy historii sztuki, zaś autor, posługując się interpretacją teologiczną, ustawia owe osiągnięcia na rozbudowanym tle wydarzeń kościelnych, państwowych czy kulturalnych i daje możliwość szerszego rozpatrzenia rozwoju historycznego czy powstania samego dzieła sztuki.

Z tej wyżej omówionej działalności pisarskiej ks. doc. Smolenia należy oddzielić prace czy studia naukowe posiadające wartości odkrywcze, twórcze. Takie poważne studium naukowe stanowi praca pt. „Rozmyśla-

nia przemyskie jako źródło ikonograficzne kwatery Ofiarowania Marii ołtarza Mariackiego Wita Stosza w Krakowie", ogłoszona w „Pamiętniku Literackim” (t. 51, 1960) oraz rozprawa habilitacyjna: „Ołtarz mariacki Wita Stosza w Krakowie na tle polskich źródeł literackich”, wydana w Lublinie (1962 r.). Szczególnie w tej ostatniej pracy autor przedstawia tematykę na szeroko zarysowanym tle porównawczym, dając przegląd średniowiecznego malarstwa polskiego i omawia znaczną ilość dzieł malarskich XV w. Dodatkowy walor tejże pracy stanowią liczne nawiązania do średniowiecznych tekstów religijnych, a wykazana w niej znajomość literatury z dziedziny zarówno historii, jak historii sztuki tak polskiej, jak zagranicznej budzi podziw.

Do powyższych opracowań należy jeszcze zaliczyć głębokie studium „Il volto del Cristo d'oggi”, dzieło świadczące o niepoślednim piórze nie tylko historyka sztuki, ale i poważnego teologa.

Na końcu należy jeszcze wymienić cenną rozprawkę powstałą na marginesie obu ostatnich wymienionych prac, noszącą tytuł „Konstrukcja ołtarzy gotyckich w Polsce”, która zawiera inny niż dotychczas pogląd na układ i budowę tryptyków polskich, oraz bardzo starannie i wnikliwie opracowaną „Legendę Piotrowina w gotyckiej ikonografii św. Stanisława ze Szczepanowa”. Prace te stanowią poważne pozycje w literaturze polskiej historii sztuki i z nich czerpać będą wiedzę przyszli badacze.

Zabytkoznawstwo nabyte w czasie pracy w Tarnowskim Muzeum Diecezjalnym i Uniwersyteckim wyzwoliły u ks. doc. Smolenia bardzo cenną ideę: ochrony zabytków sztuki, a z czasem zrodziło się u niego przekonanie, że idea ta powinna się stać posłannictwem jego katedry. Twierdził on zawsze, że historia sztuki musi się opierać na ochronie zabytków, że zabytkoznawstwo nie może istnieć bez prac badawczych, a podstawy badań nad sztuką tkwią w ochronie zabytków i wszelkich dóbr kultury chrześcijańskiej. Kierując się tymi założeniami, wysunął projekt utworzenia na KUL jeszcze jednej katedry: Technologii i konserwacji dzieł sztuki; wkrótce katedra taka powstała, a powierzono ją Rudolfowi Kozłowskiemu, kierownikowi pracowni konserwatorskiej Zamku Wawelskiego. Nowo utworzona katedra rozpoczęła swą działalność od podjęcia prac konserwatorskich w Muzeum Uniwersyteckim w Lublinie i od kształcenia studentów na przyszłych konserwatorów zabytków sztuki.

Chcąc podtrzymać i utrwalić zapoczątkowaną tak ważną akcję konserwacji zabytków sztuki, ks. Smoleń w r. 1954 wniósł (wraz z ks. infulatem Antonim Liedtke) do Krajowej Konferencji Episkopatu Polski memoriał postulując w nim utworzenie przy tejże Konferencji osobnej Komisji do Spraw Artystyczno-konserwatorskich. W niedługim czasie Komisja taka rzeczywiście została utworzona i w r. 1967 zorganizowała w Pelplinie sympozjum, na którym ks. Smoleń wygłosił referat: „Aktualne problemy opieki nad zabytkami w Polsce”. Władze duchowne uznały sprawę ochrony zabytków sztuki kościelnej za tak ważną, że w r. 1974 wydały — opracowane przez ks. docenta na zlecenie Konferencji Episkopatu Polski — „Normy postępowania w sprawach sztuki kościelnej”, którym nadano moc prawa kościelnego i które ogłoszono we wszystkich organach urzędowych kurii diecezjalnych w całym kraju. Ks. Smoleń ciągle pilnie śledził sprawy konserwatorskie, czego dowodzi jego artykuł „Zabytki kościelne elementem kultury narodowej”, zamieszczony w „Ma-

teriałach problemowych” oraz pozostała w spuściźnie pisarskiej przygotowana do druku praca „Aktualna problematyka kościelnej opieki nad zabytkami”. W kręgach kościelnych ks. prof. Smoleń uznawany był za najbardziej gorliwego propagatora ochrony i konserwacji zabytków jako pomników kultury naszego narodu.

Śp. ks. doc. Smoleń, kierując się zasadą, że człowiek powinien mieć zawsze kontakt z szerszym otoczeniem i służyć innym, nie zamykał zarówno własnej działalności naukowej, jak i osiągnąć pracowników swojej katedry czy słuchaczy w ciasnych ścianach sal wykładowych czy gabinetów, lecz zawsze podejmował różne zadania społeczne. On sam i jego katedra pozostawała nieustannie w służbie Kościoła i społeczeństwa. Do tej katedry wielokrotnie zwracała się Konferencja Episkopatu Polski w poszukiwaniu pomocy w rozwiązywaniu różnych zagadnień związanych ze sztuką kościelną. Do katedry ks. Smolenia zwracali się biskupi czy nawet ludzie świeccy po różne informacje i opracowania, znajdując tu zawsze rzetelną i dokładną odpowiedź. W tej też katedrze zasięgało opinii o wartości artystycznej obrazów przeznaczonych do uroczystej koronacji w Górcie Klasztornej, Wąwolnicy czy Woli Gutowskiej. 15 absolwentów katedry ks. Smolenia pracuje dzisiaj w muzealnictwie i na stanowiskach wykładowców sztuki kościelnej w seminariach duchownych diecezjalnych i klasztornych, oraz w innych instytucjach zajmujących się ochroną kościelnych zabytków sztuki.

Od ks. doc. Smolenia wyszła też idea, aby znajomość dziejów sztuki kościelnej służyła pomocą duchowieństwu w pracy nad podniesieniem poziomu religii u wiernych. To zagadnienie poruszył on na łamach „Aetneum Kapłańskiego” (Roczn. 53: 1961), a na sekcji duszpasterskiej w r. 1962 wygłosił kilka wykładów pt. „Sztuka kościelna — aspekty duszpasterskie”.

Katedra sztuki kościelnej ks. Smolenia brała też udział w Letnich Kursach Kultury Polskiej zorganizowanych dla Polonii zagranicznej przez KUL w r. 1974.

Do tego krótkiego „summarium” jakże pracowitego żywota ks. prof. Smolenia należy jeszcze dodać kilka informacji o jego innych pozauniwersyteckich funkcjach. Równoległe z zajęciami dydaktycznymi w swojej katedrze sprawował on opiekę kuratora katedry archeologii klasycznej i historii starożytnej na KUL, a poza tym współpracował z instytucjami: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Wojewódzcy Konserwatorzy (od r. 1950), Muzea Diecezjalne i Państwowe (od r. 1950), Instytut Sztuki PAN (od 1960), Stowarzyszenie Historyków Sztuki (od 1960), Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL (od r. 1959 jako wicedyrektor), czasopismo „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (od 1959) jako członek redakcji, Towarzystwo Naukowe KUL (od 1962), jako członek, Komisja Episkopatu d/s Sztuki (1962), jako członek, Generalny Dziekanat WP (od 1970) jako referent spraw artystyczno-konserwatorskich, Komitet Nagród im. Brata Alberta (od 1975) jako przewodniczący, Polska Akademia Nauk (od 1981) jako członek Komisji Nauk o Sztuce, Komisja Episkopatu d/s Sanktuariów Maryjnych. Należał też do Zespołu Doradczego Ministra Kultury i Sztuki d/s ekspozycji sakralnych we wnętrzach kościelnych. Z ramienia Episkopatu układał często scenariusze wielu wystaw sztuki sakralnej i czuwał nad ich realizacją.

Opracował ks. Smoleń ponad 50 referatów wygłoszonych — jak już wspomniano — na różnych konferencjach, seminariach czy sympozjach

w sektorach: naukowym, kościelnym i świeckim; m.in. na Kongresie Mariologicznym w Saragossie. Organizował kilkudniowe seminaria z muzealnictwa i zabytkoznawstwa dla pracowników kurii diecezjalnych i zakonnych pracujących w zakresie ochrony zabytków. Wraz z Instytutem Sztuki PAN urządzał sesje naukowe na Jasnej Górze dotyczące inwentaryzacji zabytków kościelnych i brał udział w przygotowywaniu katalogu zabytków dla Częstochowy.

W r. 1987 ujrzała światło dzienne poważna praca ks. Smolenia „Ilustracje świąt kościelnych”, w pięknej szacie graficznej, która stanowi całkowite „novum” w tej tematyce. Po raz pierwszy ukazał się w polskiej literaturze religijnej tak dokładny opis Świąt Pańskich, połączony z omówieniem najważniejszych niedziel roku kościelnego i zestawienie ich z przedstawieniami plastycznymi w sztuce polskiej. Celem autora było — jak sam nieraz wspominał — ukazanie związków między przeżyciem religijnym a procesem twórczym, sztuka religijna powstała bowiem jako forma modlitwy. Charakterystyczną cechą publikacji jest wielostronne omówienie treści świąt oraz ich polskich ilustracji. Tekst koncentruje w sobie uzasadnienia teologiczne, literackie, kulturowe, historyczne, artystyczne i obyczajowe.

W spuście pisarskiej pozostało wiele rozpoczętych lub przygotowanych do druku prac śp. ks. profesora. W redakcji „L'Osservatore Romano” 45 artykułów czeka na druk. Krótko przed zgonem zdołał on wykończyć swoje „opus vitae”: „Jasna Góra. Skarb kultury narodowej”, którego już nie dane mu było zobaczyć.

W swojej katedrze sztuki kościelnej na KUL wychował ks. prof. Smoleń 150 magistrów i 20 doktorów, którzy kontynuują przekazane im przez swego mistrza zadania ochrony i troskliwej opieki nad zabytkami, owym skarbem kultury narodowej, a pomagać im będzie w wykonywaniu tego zadania umiłowanie sztuki wszczepione w ich serca przez wielkiego wychowawcę.

Zmarł ks. prof. Smoleń tragicznie dnia 20 czerwca 1988 r. w Lublinie, pochowany został dnia 28 czerwca tr. na cmentarzu w rodzinnej miejscowości Męcina.

Oznaczony był Medalem za Obronność Kraju, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta.

WYKAZ PRAC KS. PROF. WŁADYSŁAWA SMOLENIA

I. MONOGRAFIE, STUDIA I ROZPRAWY

1. Rozwój umysłowy ludzkości w świetle katolickiej teologii. „Currenda”, r. 96: 1947, s. 376—384.
2. Dwie wystawy maryjne w Tarnowskim Muzeum Diecezjalnym. „Currenda”, r. 107: 1957, s. 298—325.
3. Inwentarz kultu maryjnego w Diecezji Tarnowskiej. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 1: 1959, z. 1, s. 81—131.
4. Królestwo Maryi w sztuce Polski. „Ateneum Kapłańskie”, r. 52: 1960, z. 3, s. 376—391.

5. „Rozmyślanie Przemyskie jako źródło ikonograficzne kwatery Ofiarowania Maryi ołtarza Mariackiego Wita Stosza w Krakowie. „Pamiętnik Literacki”, r. 51: 1960, z. 3, s. 123—143, il. 16.
6. Inwentarz kultu maryjnego w Diecezji Tarnowskiej. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 1: 1960, z. 2, s. 99—130.
7. Tradycja kościelna w sztukach plastycznych. „Ateneum Kapłańskie”, r. 53: 1961, z. 2, s. 99—120.
8. Duszpasterskie walory sztuki. „Ateneum Kapłańskie”, r. 53: 1961, z. 2, s. 134—148.
9. Inwentarz kultu maryjnego w Diecezji Tarnowskiej. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 2: 1961, z. 1/2, s. 237—282.
10. Ołtarz Mariacki Wita Stosza w Krakowie na tle polskich źródeł literackich, Lublin 1962, ss. 133, il. 50.
11. Maryja Panna w naszych sztukach plastycznych. W: Gratia Plena, Poznań 1965, s. 486—501.
12. Funkcja nauczająca wnętrza kościelnego. W: Pastori et Magistro, Księga Pamiątkowa ku czci bpa Piotra Kałwy. Lublin 1966, s. 379—392.
13. Twórczość malarska Zofii Baudouin de Courtenay. „Roczniki Humanistyczne KUL”, t. 19: 1969, z. 5, s. 33—45, il. 4.
14. Konstrukcja ołtarzy gotyckich w Polsce. „Roczniki Humanistyczne KUL”, t. 19: 1971, z. 5, s. 5—17, tabl. 22.
15. Legenda Piotrowina w gotyckiej ikonografii św. Stanisława ze Szczepanowa. „Roczniki Humanistyczne KUL”, t. 23: 1975, z. 5, s. 5—10, il. 5.
16. Od piękna sztuki do piękna miłości. Wstęp do publikacji: Brat Albert — Artysta i Człowiek. Warszawa 1978.
17. Il volto Polacco del Cristo d'oggi — Le opere e l'arte di Antoni Rząsa. Roma 1979, ss. 101, il. 20.
Recenzja — G. Mosci: L'uomo e il Cristo, „L'Osservatore Romano”, 6 I 1979.
18. Rola Kościoła w kształtowaniu sztuki. „Za i Przeciw”, nr 4 z 27 stycznia 1980.
19. Sztuka płynąca z charyzmatu (z racji śmierci A. Rząsy). „Za i Przeciw” nr 14, Wielkanoc 1980.
20. Zabytki kościelne elementem kultury narodowej. „Materiały problemowe”, nr 6: 1980, s. 61—71.
21. Maryja w polskich sztukach plastycznych XVI wieku. (Referat wygłoszony na światowym Kongresie Mariologicznym w Saragossie w 1979 r.). „Novum”, 1/2: 1981, s. 57—82.
22. Jasna Góra skarb kultury narodowej — monografia artystyczna. 220 stron tekstu i 180 tablic ilustracyjnych. Lublin 1988.
23. Polskie oblicze dzisiejszego Chrystusa. (Poszerzona i zaadaptowana dla polskiego czytelnika książka). Wydawnictwo „Novum” w Warszawie, r. 1979.
24. Ilustracje Świąt kościelnych w polskiej sztuce. Lublin 1985.
25. Gotycki obraz w Sandomierskim Muzeum Diecezjalnym — trzech Świętych czy Madonny z Jagnięciem? „Roczniki Humanistyczne KUL”, r. 1989.
26. Królewski charakter Obrazu Jasnogórskiego. Wydawnictwo „Studia Claramontana” (Kraków) 1981.

II. ARTYKUŁY I KOMUNIKATY NAUKOWE

1. Sanktuaria Maryjne w Diecezji Tarnowskiej. „Currenda”, r. 107: 1957, s. 293—297.

2. Ks. Adolf Albin — działalność literacka. „Currenda”, r. 107: 1957, s. 103—104.
3. Wystawa kościelnego przemysłu artystycznego w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 1: 1960, z. 2, s. 165—167.
4. Otwarcie wystawy Zbiorów Sztuki Kościelnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 1: 1960, z. 2, s. 167—170.
5. Reprezentacyjna książka o polskim malarstwie (Recenzja książki — M. Walicki: *Malarstwo polskie. Gotyk, renesans, wczesny manieryzm*. Warszawa 1961). „Zeszyty Naukowe KUL”, r. 5: 1962, z. 1, s. 68—71.
6. Le vie dell Cristianesimo verso la Polonia. „L'Osservatore Romano”, 26 XI 1962.
7. San Wojciech fondamento della Metropoli polacca di Gniezno. „L'Osservatore Romano”, 29 XI 1962.
8. L'Azione apostolica degli ordini religiosi. „L'Osservatore Romano”, 5 XII 1962.
9. Il Millennio della Polonia — la cultura romanica. „L'Osservatore Romano”, 12 XII 1962.
10. Il Millennio della Polonia — la cultura gotica. „L'Osservatore Romano”, 21 XII 1962.
11. Il Millennio della Polonia — le arti plastiche gotiche. „L'Osservatore Romano”, 29 XII 1962.
12. Fondazione dell'Universita di Cracovia. „L'Osservatore Romano”, 4 I 1963.
13. Il Polacchi ai Concili durante medio evo. „L'Osservatore Romano”, 8 XII 1963.
14. Il cristianesimo polacco dell'archeologia. „L'Osservatore Romano”, 25 V 1964.
15. Ricerche archeologiche a Poznań nella prima Cattedrale polacca. „L'Osservatore Romano”, 4 VI 1964.
16. Ricerche archeologiche nella cattedrale metropolitana di Gniezno. „L'Osservatore Romano”, 8 VI 1964.
17. Le ricerche archeologiche nella cattedrale dei Rei Polacchi. „L'Osservatore Romano”, 12 VI 1964.
18. Ricerche archeologiche sulla storia Cattedrale Silesiana — Vratislavia. „L'Osservatore Romano”, 19 VI 1964.
19. La cattedrale di Płock. „L'Osservatore Romano”, 22 VI 1964.
20. Informacja o Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. „Zeszyty Naukowe KUL”, r. 8: 1965, nr 3.
21. Ricerche archeologiche sulla Collegiate Medievali. „L'Osservatore Romano”, 26 II 1965.
22. La chiesa collegiata di Tum. „L'Osservatore Romano”, 11 III 1965.
23. Ricerche archeologiche della collegiata di Wiślica. „L'Osservatore Romano”, 27 III 1965.
24. I primi monasteri visti alla luce degli ultimiscavi. „L'Osservatore Romano”, 25 IV 1965.
25. Scoperto nell'Abazia di Benedittini a Tyniec. „L'Osservatore Romano”, 26 IV 1965.
26. I monasteri nell'periodo di consolidazione del cristianismo. „L'Osservatore Romano”, 6 V 1965.
27. I fini pastorali dei primi monasteri. „L'Osservatore Romano”, 13 V 1965.
28. Le scoperte di capelle nella residenza Laiche. „L'Osservatore Romano”, 22 V 1965.

29. Testimonianze archeologiche sul clero parrocchiale. „L'Osservatore Romano”, 22 V 1965.
30. Dal Millennio cristiano al Millennio cristianesimo in Polonia. „L'Osservatore Romano”, 2 XII 1965.
31. Les Muséos Diocesains. „Museum” (Paris, wyd. UNESCO), vol. 30: 1966, nr 2, s. 98—106, w języku francuskim, angielskim, hiszpańskim i rosyjskim.
32. La Vergine nell arte figurativa polacca. „L'Osservatore Romano”, 17 III 1966.
33. La predicazione nella Polonia medioevale. „L'Osservatore Romano”, 20 IV 1966.
34. Le sacre rappresentazioni nella Polonia medioevale. „L'Osservatore Romano”, 5 V 1966.
35. La religiosita cristiana nella Polonia medioevale. „L'Osservatore Romano” 22 V 1966.
36. La penetrazione del Rinascimento italiano in Polonia. „L'Osservatore Romano”, 28 II 1970.
37. Il mausoleo rinascimentale dei Re Polacchi. „L'Osservatore Romano”, 6 III 1970.
38. Maostri italiani nel rinascimento polacco. „L'Osservatore Romano”, 15 VII 1970.
39. Gli artisti del rinascimento Polacco. „L'Osservatore Romano”, 10 VII 1970.
40. Un poeta del rinascimento polacco: Jan Kochanowski. „L'Osservatore Romano”, 25 VI 1970.
41. Tentativi di riforma religiosa in Polonia. „L'Osservatore Romano”, 1 VIII 1970.
42. Stanislaw Osio e la riforma de Chiesa in Polonia. „L'Osservatore Romano”, 7 X 1970.
43. S. Stanislaw Kostka (1550—1568). „L'Osservatore Romano”, 29 X 1970.
44. Piotr Skarga, predicatore del rinnovamento polacco. „L'Osservatore Romano”, 27 I 1971.
45. Il „Colloquium Charitativum” in Polonia. „L'Osservatore Romano”, 3 IV 1971.
46. La ricostruzione della Polonia nell stilo barocco. „L'Osservatore Romano”, 18 IV 1971.
47. Abraham w ikonografii (wspólnie z R. Gostkowskim). W: Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1973, kol. 23—24.
48. Adam i Ewa (wspólnie z R. Gostkowskim). W: Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1973, kol. 70.
49. Ks. Adolf Albin. W: Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1973, kol. 310.
50. Jan Kanty Andrusikiewicz. W: Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1973, kol. 532.
51. Św. Anna w literaturze i sztuce. W: Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1973, kol. 625.
52. Św. Andrzej Świerad w sztuce. W: Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1973, kol. 537.
53. Św. Benedykt (wspólnie z A. Witkowską). W: Encyklopedia Katolicka, t. 2, Lublin 1976, kol. 225.
54. Ocena artystyczno-ikonograficzna łaskami słynącej figury M. Bożej w Wawolnicy. „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, r. 51: 1977, nr 10/12, s. 180—183.
55. La vita e la morte dell'uomo. „L'Osservatore Romano”, 30 XII 1978.

56. Chrystus współczesnego świata — w życiu i śmierci człowieka. „Za i Przeciw”, nr 13 z 1 kwietnia 1979.
57. Chrystus współczesnego świata w naturze stworzonej. „Za i Przeciw”, nr 14 z 8 kwietnia 1979.
58. Chrystus współczesnego świata — na Golgocie ludzkości. „Za i Przeciw”, nr 15, Wielkanoc 1979.
59. Chrystus współczesnego świata — w męce Narodu. „Za i Przeciw”, nr 17 z 29 kwietnia 1979.
60. Szlakiem średniowiecznych pielgrzymek europejskich do Saragossy. „Za i Przeciw”, nr 48 z 2 grudnia 1979.
61. Udział Maryi w życiu Kościoła. „Za i Przeciw”, nr 47 z 26 listopada 1979.

Oddano do druku :

62. Geneza ilustracji obrazu „Jezu ufam Tobie” w sztuce polskiej. „Za i Przeciw”, r. 1981.

III. PODRĘCZNIKI I SKRYPTY

Skrypty do użytku Seminarium Duchownego:

1. Historia Kościoła — część średniowieczna, r. 1950.
2. Historia Kościoła — część nowożytna, r. 1951.
3. Historia sztuki Kościelnej, r. 1951.
4. Mowa wieków. Orchard Lake 1977: wspólnie z ks. Z. Peszkowskim. Podręcznik historii kultury polskiej dla duchowieństwa w USA.

IV. PRACE NIE PRZEZNACZONE DO DRUKU

1. Kult Matki Boskiej w Polsce — Wystawa 11—26 IX 1957 przesłana do Meksyku. 175 fotosów i 24 stronice tekstu.
2. Wykaz polskich plastyków zajmujących się tematami niebezpieczeństw wojny, na wystawę urządzoną w Kolonii w 1961 roku przez dra Jaffe, dyrektora Muzeum w Amsterdamie.
3. Tezy o duszpasterskim znaczeniu ochrony zabytków przekazane Bpowi B. Kominkowi, celem zreferowania na Konferencji Episkopatu w dniu 12 V 1960 — na życzenie Prymasa Polski.
4. Album „Beata Maria Virgo in artibus plasticis Polonorum repraesentatur” wręczony przez Episkopat Polski papieżowi Janowi XXIII 24 listopada 1962, z racji 80-letniej rocznicy urodzin — 342 fotosów i 60 stronice tekstu łacińskiego.
5. Scenariusze wystaw w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie. Bliższe informacje w załączonym: „Rejestr prac zabytkoznawczych, badawczo-naukowych i dydaktycznych Katedry Historii Sztuki Kościelnej KUL za lata 1957/58—1980/81”.
6. Projekt kodyfikacji prawa kościelnego dotyczącego sztuki Kościelnej w Polsce „Normy postępowania w sprawach sztuki kościelnej”, wydane przez Konferencję Episkopatu Polski z 25 stycznia 1973.
7. Ocena artystyczno-ideologiczna obrazu Matki Boskiej w Woli Gutowskiej — dla Konferencji Episkopatu Polski, 5 X 1980.
8. Scenariusze wystaw z tekstami dla Muzeum Uniwersyteckiego KUL.

V. PRACE INFORMACYJNE

1. Stan i potrzeby muzeów kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 1: 1959, z. 1, s. 43—56.
2. Problematyka współczesnej sztuki religijnej w Polsce. „Zeszyty Naukowe KUL”, t. 4: 1961, nr 1, s. 61—76.
3. Projekt statutu i regulaminu Muzeum Diecezjalnego. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 2: 1961, z. 1/2, s. 227—236.
4. Związki Śląska z polską kulturą. „Słowo Powszechne”, 13 X 1966. Skrót referatu wygłoszonego na centralnych uroczystościach we Wrocławiu z racji Millennium.
5. Sacrum Poloniae Millennium. Roma 1966 (w języku włoskim), ss. 333, il. 66. (Wydanie książkowe w większości napisane, a w całości redagowane przez autora. W tym 133 ss. stanowią przedruki artykułów z L'Observatore Romano”, a 200 stron tekstu zostało specjalnie napisane przez siebie, lub innych autorów). Recenzja T. Chrzanowskiego: „Sacrum Poloniae Millennium” przeznaczona dla „Tygodnika Powszechnego” nie ukazała się w druku.
6. Polityk Mariacki Wita Stosza w Krakowie jako wyraz wiary w Boga objawiającego się w Chrystusie. W: Teologia nauką o Bogu — Kongres Teologów polskich. Kraków-Mogiła 14—16 września 1976. Kraków 1977, s. 357—359 (streszczenie referatu).
7. Przemówienie z racji wręczenia nagród za wybitną twórczość artystyczną w zakresie sztuki kościelnej (21 listopada 1977). „Za i Przeciw”, 8 stycznia 1978.
8. Przemówienie z racji wręczenia nagród za wybitną twórczość literacką w zakresie sztuki kościelnej na rok 1978 (11 grudnia 1978). „Za i Przeciw”, 7 stycznia 1979.
9. Nagroda im. Brata Alberta po raz piąty (przemówienie w Teatrze im. Juliusza Słowackiego, także przy okazji spektaklu o Bracie Albercie autorstwa K. Wojtyły). „Za i Przeciw”, nr 4 z 26 stycznia 1981.
10. Homilia wygłoszona na pogrzebie śp. prof. Kazimierza Michałowskiego. „Za i Przeciw”, nr 6 z 8 lutego 1981.
11. Rejestr prac zabytkoznawczych, badawczo-naukowych i dydaktycznych, Katedry Historii Sztuki Kościelnej KUL za lata 1957/58—1980/81. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 40: 1980, s. 127—160.

W d r u k u :

12. Aktualna problematyka kościelnej opieki nad zabytkami. „Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia PAX”, r. 1979.
13. Religijny charakter sztuki polskiej. „Księga Sesji Dni Duszpasterskich we Wrocławiu” 22—24 sierpnia 1980.

A N E K S Y

Katolicki Uniwersytet Lubelski
Zakład Historii Sztuki Kościelnej

Lublin, dnia 22 lutego 1986.

Do Pleno Titulo Rektoratu
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
w Lublinie

Magnificentissime Excellentissimeque Domine Rector,

Zgłaszam uprzejmie, że w grudniu ub.r. otrzymałem dekret emerytalny zapewniający mi miesięczne zaopatrzenie w wysokości 100% pobieranej dotychczas pensji na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jestem świadom, że stanowi ono efekt wpłacanych przez Uniwersytet składek emerytalnych na moje konto.

W tej sytuacji poczuwam się obecnie — w miarę możliwości — do honorowego obowiązku pracy dla Uniwersytetu i Diecezji Lubelskiej. Rezygnuję więc od tej chwili z wynagrodzeń za zajęcia zleczone na Wydziale Nauk Humanistycznych, Wydziale Teologicznym (Seminarium Duchowne) oraz za kierownictwo Muzeum Uniwersyteckim, które nie podlega rygorom emerytalnym.

Równocześnie zaznaczam, że zgodnie z pisemną zapowiedzią skierowaną do Rektoratu w dniu 8 listopada 1984 roku (L.dz. 143/84), przed opuszczeniem Lublina, jestem w trakcie przekazywania do Zakładu Historii Sztuki Kościelnej mojego księgozbioru specjalistycznego, zebranego głównie w ciągu 29-letniej pracy na Uniwersytecie, materiałów dokumentacyjnych, badawczo-naukowych i pomocy dydaktycznych, jak również obiektów sztuki i zabytków dla Muzeum Uniwersyteckiego. Pragnę, tym wkładem przyczynić się do trwania i gruntowania studiów Historii Sztuki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a tym samym podtrzymać opinię o przydatności naszej Uczelni dla kultury polskiej.

Łączę wyrazy głębokiego szacunku

(Ks. prof. dr hab. Władysław Smoleń)

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI
REKTOR

Al. Raclawickie Nr 14, 20-950 Lublin, Skr. poczt. 129, tel. 304-26

L.dz.110(R)86

Lublin, dnia 1986 02 26

Wielce Czcigodny Księżu Profesorze,

w odpowiedzi na list Czcigodnego Księdza Profesora z dnia 22 lutego br., pragnę w imieniu Władz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i swoim własnym złożyć Księdzu Profesorowi serdeczne podziękowania i wyrazy wdzięczności za wieloletnią ofiarną pracę dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Ponadto proszę uprzejmie Czcigodnego Księdza Profesora o przyjęcie szczególnych wyrazów wdzięczności za cenne dary dla Uczelni w postaci specjalistycznego księgozbioru, materiałów dokumentacyjnych, badawczo-naukowych i pomocy dydaktycznych, jak również obiektów sztuki i zabytków dla Muzeum Uniwersyteckiego. Dary te wzbogacą nie tylko zbiory Sekcji Historii Sztuki i Muzeum Uniwersyteckiego, ale nade wszystko służyć będą studiującej młodzieży i pracownikom naukowym do kontynuowania badań. Rezygnację Czcigodnego Księdza Profesora z wynagrodzenia za zajęcia zleczone przyjmuję jako kolejny przejaw ofiarnej i szlachetnej postawy Księdza Profesora wobec Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Za wspomniane dary dla Uczelni, za ofiarną pracę na Jej rzecz jeszcze

raz składam Czcigodnemu Księdzu Profesorowi wyrazy najgłębszej wdzięczności i szacunku, życząc długich lat zdrowia i błogosławieństwa Bożego na każdy dzień życia.

REKTOR
(Ks. bp prof. dr Piotr Hemperek)

Czcigodny Ks. Prof. Dr Hab.
Władysław Smoleń w/m

ŚP.

Ks. Władysław S M O L E Ń

DR HAB. NAUK HUMANISTYCZNYCH
EMERYTOWANY PROFESOR NADZWYCZAJNY
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO
DYREKTOR MUZEUM UNIwersYTECKIEGO
IM. KS. J. WŁADZIŃSKIEGO
BYŁY DZIEKAN WYDZIAŁU NAUK HUMANISTYCZNYCH KUL
BYŁY DŁUGOLETNI KIEROWNIK
KATEDRY I ZAKŁADU HISTORII SZTUKI KOŚCIELNEJ KUL
CZŁOWIEK ROZLEGŁEJ WIEDZY, SZCZERZE ODDANY
SPRAWOM UCZELNI I STUDIUJĄCEJ MŁODZIEŻY
OD 1957 ROKU ZWIĄZANY Z KATOLICKIM UNIwersYTEM LUBELSKIM
URODZONY 31 X 1914 R. W MĘCINIE,
ZMARŁ OPATRZONY SAKRAMENTAMI ŚWIĘTYMI
DNIA 20 VI 1988 R. W LUBLINIE.

Msza Święta w intencji Zmarłego
odprawiona zostanie w Kościele Akademickim KUL
w poniedziałek 27 czerwca 1988 roku o godz. 13.15.

Uroczystości pogrzebowe odbędą się
w kościele parafialnym w Męcynie k. Nowego Sącza
we wtorek 28 czerwca o godz. 15.

DZIEKAN
I RADA WYDZIAŁU NAUK HUMANISTYCZNYCH
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO